

Nr 195.

Ankom till riksdagens kansli den 13 juni 1944 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till Norrbottens järnverk jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I propositionen nr 283 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 19 maj 1944, föreslagit riksdagen *dels* till Aktieteckning i Norrbottens Järnverk Aktiebolag å kapitalbudgeten, fonden för statens aktier, för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor; *dels ock* till Lån till Norrbottens Järnverk Aktiebolag å kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

I anledning av denna proposition har i två inom andra kammaren väckta motioner yrkats *dels* av herr *H. Hagberg* i Luleå (II: 539) att riksdagen utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit måtte besluta, att det 1941 planerade thomasverket i Norrbotten skall skyndsamt uppföras samt att till lån till Norrbottens Järnverk å kapitalbudgeten härför anvisas ett investeringsanslag av 4 500 000 kronor, *dels ock* av herr *O. W. Lövgren* (II: 540) att riksdagen måtte anvisa ett belopp av 4,5 miljoner kronor till uppförande av thomasverk inom Norrbottens Järnverk i enlighet med tidigare av statsmakterna godkänt byggnadsprogram och att dessa medel antingen anvisas i form av en ökning av aktiekapitalet eller ock i form av lån.

Sedan vid 1939 års urtima riksdag anvisats ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor till aktieteckning i Norrbottens Järnverk Aktiebolag, beviljade 1941 års riksdag (skr. nr 521) med anledning av proposition (nr 322) ett nytt reservationsanslag å 7 000 000 kronor för ytterligare aktieteckning i bolaget samt beslöt, att staten genom riksgäldskontoret skulle ställa garanti för ett förlagslån åt bolaget i riksbanken till ett belopp av 3 000 000 kronor. Enligt den därvid godkända planen skulle anläggningarna bestå av — förutom allmänna anläggningar — tackjärnverk, innefattande två elektriska tackjärnugnarna med en sammanlagd produktionskapacitet av cirka 60 000 ton tackjärn per år, sinterverk, thomasverk samt elektrostålverk.

I skrivelse den 18 januari 1944 har *bolagets styrelse* anmält att för färdigställande av de nu under arbete varande anläggningarna, främst elektro-

stålverket, erfordrades ett belopp av 1 500 000 kronor utöver till bolagets förfogande redan ställda 17 000 000 kronor. För uppförande av det beslutade thomasverket erfordrades därjämte ytterligare medel. Kostnaden för denna anläggning, helt tillverkad inom landet, hade tidigare beräknats till 2 600 000 kronor men torde med hänsyn till därefter inträffade prisstegringar nu böra beräknas till 4 500 000 kronor. Styrelsen har på grund härav hemställt, att ytterligare 6 000 000 kronor måtte ställas till bolagets förfogande för anläggningens snara färdigställande i enlighet med den tidigare framlagda planen.

I skrivelsen har styrelsen vidare meddelat, att styrelsen med anledning av riksdagens uttalande rörande en eventuell kombination av järnverket med ett järnsvampverk igångsatt utredning härom och att styrelsen, därest utredningen gäve stöd därför, hade för avsikt att föreslå anläggandet av en järnsvampanläggning eller en förreduktionsanläggning, vartill preliminärt beräknades en kostnad av omkring 1 500 000 kronor.

Enligt sedermera från styrelsen inkomna handlingar har *styrelseledamoten, direktören Joel Larsson* i särskild skrivelse reserverat sig mot styrelsens hemställan och på anförda skäl uttalat, att densamma endast bort avse ett belopp av cirka 1 500 000 kronor för omedelbart byggande av en ugn för tillverkning av järnsvamp för försäljning eller för omsmältning till göt samt för utprovning av förreduktionsförfarandet, under det att frågan om thomasverkets byggande bort bordläggas för ytterligare utredning. Ett av *bolagets verkställande direktör Bertil Åström* i anledning därav gjort skriftligt uttalande fanns även fogat vid dessa handlingar.

I ett den 23 februari 1944 efter remiss avgivet utlåtande har *statens industrikommission* närmare utvecklat vissa skäl som tala för att uppförandet av thomasverket *tills vidare* borde uppskjutas. Färdigställandet av de anläggningar, vilka redan äro under utförande, således i huvudsak sinterverket och elektrostålverket, syntes böra genomföras så snart som möjligt, varför kommissionen ville tillstyrka bifall i vad angår medelsbehovet av 1,5 miljoner kronor för detta ändamål. Vad i fråga om järnsvampframställning och förreduktion av malm kunde vinnas syntes enligt kommissionens mening vara så väsentligt, att kommissionen livligt ville tillstyrka, att den av styrelsen igångsatta utredningen rörande dessa spörsmål med anlitan av bästa inom landet tillgängliga expertis snarast genomfördes.

Departementschefen har tillstyrkt anvisning av dels 1,5 miljoner kronor till täckning av merkostnader och 1,5 miljoner kronor för det av bolaget ifrågasatta och av industrikommissionen tillstyrkta förreduktionsförfarandet, varvid anförts bland annat följande.

Vad angår frågan om ytterligare utbyggnad av järnverket, så delar jag den av industrikommissionen uttalade uppfattningen, att den angelägnaste uppgiften härutinnan är att vid verket uppföra en förreduktionsanläggning. Trots den sena tidpunkten under riksdagssessionen anser jag frågan härom nu böra föreläggas riksdagen. Vad däremot beträffar frågan om byggandet av ett thomasverk anser jag att den redan godkända byggnadsplanen bör fullföljas även i denna del. Då emellertid ett igångsättande av arbetena för thomasverket icke synes lika brådskande som uppförandet av en förreduktionsanlägg-

ning, är jag icke beredd att förorda att förslag härom framlägges för den nu samlade riksdagen. Mot ett omedelbart igångsättande talar enligt min mening bland annat den omständigheten, att bolagets ledning nu i första hand bör koncentrera sina ansträngningar på att söka i möjligaste mån fullkomna driften vid de färdiga eller snart fullbordade anläggningarna samt bringa frågan om förreduktionsförfarandet till en lycklig lösning. Därest situationen beträffande landets järnförsörjning skulle bli sådan att en utökning av järnverkets produktion befinner påkallad, kan frågan om byggande av thomasverket komma i ett nytt läge.

Enligt vad som framgår av handlingar, överlämnade till utskottet, har bolagets styrelse med skrivelse den 10 maj 1944 överlämnat en av bolagets verkställande direktör skriftligen avfattad redogörelse för de erfarenheter, som vunnits under dittillsvarande tackjärnstillverkning vid järnverket och vilka styrelsen funnit vara av betydelse för bedömandet av frågan om den lämpliga tidpunkten att vid järnverket uppföra ett thomasverk.

Kungl. Maj:t har den 26 maj 1944 uppdragit åt statens industrikommission att i samråd med styrelsen för Norrbottens Järnverk Aktiebolag skyndsamt verkställa utredning av frågan om uppförande av ytterligare en tackjärnsugn vid järnverket samt inkomma med av kostnadsberäkningar åtföljt förslag härutinnan. Därjämte har Kungl. Maj:t anbefallt industrikommissionen att i samband med fullgörandet av berörda uppdrag samt under beaktande av vad som anförts i ovannämnda skrivelse den 10 maj 1944 jämte därvid fogade handlingar avgiva förnyat yttrande beträffande frågan om uppförande vid järnverket av ett thomasverk.

Utskottet tillstyrker förevarande proposition.

Utskottet.

Vad angår den motionsvis framförda frågan om anslag med ytterligare 4,5 miljoner kronor för järnverkets komplettering med ett thomasverk får utskottet erinra, att nämnda fråga efter propositionens avgivande hänskjutits till statens industrikommission för nytt övervägande i samband med en anbefalld skyndsamt utredning om anläggning av en tredje tackjärnsugn vid järnverket. I detta frågans läge och i avvaktan på slutförandet av de sålunda av Kungl. Maj:t anbefallda undersökningarna torde böra anstå med riksdagens ställningstagande till den i motionerna framförda frågan om thomasverket.

Utskottet hemställer,

- I. att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition, må
 - a) till *Aktieteckning i Norrbottens Järnverk Aktiebolag* under fonden för statens aktier för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor;
 - b) till *Lån till Norrbottens Järnverk Aktiebolag* under fonden för låneunderstöd för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor;

II. att motionerna II: 539 och II: 540 må anses besvarade med vad utskottet ovan anført.

Stockholm den 13 juni 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 194.

Reservation

av herr *Åkerström*.
